

Превенция на агресивното поведение у децата в училище и детската градина
The Prevention of Aggressive Children's Behavior in School and Kindergarten

ПРЕВЕНЦИЯ НА АГРЕСИЯТА У ДЕЦАТА ЧРЕЗ ДЕЙНОСТИТЕ НА ДЕТСКАТА ГРАДИНА

Илиана Пантелеева, Надежда Минчева

Целодневна детска градина „Светулка“, Шумен

Резюме. Агресията, като нещо дадено ни от природата, съществува във всеки от нас. Познаването на нейните характеристики, знанието на алтернативни начини за изразяване води до канализирането ѝ. Превенцията при деца от 3 до 7 години е концентрирана върху овладяването на конструктивни начини за изразяване и самоконтрол.

Keywords: aggression, prevention, constructive/destructive form of expression, self-control.

Динамиката на съвременния живот изисква адекватен отговор от всеки от нас. Човекът, разположен в пространството и времето, трябва бързо да се променя. В пространствен аспект се разшириха границите – реални и виртуални. Времеви план се характеризира с основното качество „бързина“. Появи се поколението на „бързото“ – „бързо хранене“, „бързо свързване“, „бързо забогатяване“... Бързината се използва като знак за качество, стил и стандарт. Всяко изменение в материалния свят води до промяна и в други сфери.

В образователната сфера отражение на промените се явява детето. Детето, с неговите възрастови характеристики, е принудено да се развива в съответствие с промените, за да отговори на социалните изисквания, но за по-късна възраст. Така в поведението си децата изглеждат по-зрели, а възможностите за осъзнаване на картината на света остават на заден план. Децата консумират информация в количества, които не могат да обработят и да осмислят в нужното качество и съобразно възрастовите си способности и възможности и това ги дезориентира.

Промяната в ценностите на семействата допълва тази обърканост на детето. То трябва да ползва готови модели на поведение и да изгражда собствения си образ от популярни герои. Съвременният сблъсък между поколенията е белязан с висока агресивност. Като резултат от това се повишава проявлението на агресивни форми и при децата от предучилищна възраст.

Агресията ни е дадена по природа, но в наши ръце е нейното контролиране. Теоретичните постановки, свързани с агресията, се разделят въз основа на това, кое има превес – биологичното (*агресията като инстинкт или нагон*) или социалното (*агресията като социално учене*). Всяка от тези теории е ценна, но тя сама по себе си не дава пряк отговор на въпроса как да се справим с агресията. Проявяването на агресия в детската градина е свързано и с възрастовите кризи,

през които преминава детето. Затова в предучилищна възраст е много важно да се отдиференцира характерното за възрастта от прекомерната агресия. Детето има право да се чувства ядосано, сърдито, но много важен момент е как изразява тези си чувства. Целта на овладяване на агресията в детската градина е да се използва градивната страна на агресивния импулс и да се изградят умения за разпознаване, разбиране и самоконтрол върху деструктивната му страна.

Това е и отправната точка на програмата „Превенция на агресивното поведение на децата от предучилищна възраст“, разработена и реализирана в община Шумен. В продължение на три години всяка детска градина в общината участва в програмата на общинско и локално ниво чрез общите мероприятия и разработените вътрешноорганизационни инициативи.

Целодневна детска градина № 24 „Светулка“ – Шумен, участва активно в общинската програма през целия ѝ период на действие. Програмата, отнесена към детската градина, бе разгърната в три направления: към учителите, към родителите, към децата. Първоначално учителите имаха нужда от теоретични познания за агресията като явление и във вътрешната квалификация бяха предвидени такива теми. В допълнение към теоретичните основи учителите участваха в срещи, обучения, тренинги и др. с хабилитирани преподаватели и представители на академичната общност, работещи по проблема за проявлението на агресивността във всичките му аспекти – здравно-физиологичен, психологичен, психоаналитичен, педагогичен, социален, културологичен.

Към родителите бе подходено чрез проучване на потребностите и нагласите чрез анкета. Всяка група в ЦДГ № 24 „Светулка“ намери своята ниша за реализиране на програмата на локално ниво. Някои включиха спорта като алтернатива на агресията и бяха организирани спортни празници, разходки, туристически походи. Други групи съчетаха спорта с екологията и опознаване на близката флора и фауна, поставяха къщички за птици в гората през зимата. Литературата за деца бе използвана чрез четене на подбрани произведения; четене от родителите на любими творби от детството им; драматизиране на епизоди от художествени произведения; посещение на библиотека. В заключителния етап на програмата в детската градина отвори врати детска библиотека „Светулчици“ със заемен отдел, обслужващ семействата на децата, а библиотечният ѝ фонд бе набран чрез дарения в благотворителна кампания. Изкуството обедини деца, родители, учители чрез отворени дни в детската градина, в които родителите заедно с децата апликират, рисуват върху стъкло или чрез квиллинг-техника създават общ продукт. За родителите ежегодно бяха организирани тренинги, свързани с овладяване на конфликтите при децата, с изясняване на половорелевите стереотипи, с представяне на емоционалната интелигентност и на нейното голямо значение в живота на човека. В услуга на родителите на територията на детската градина функционира „Родителски консултативен кабинет“. Акцент в работата със семействата бе да научим децата от „Светулка“, че най-големият подарък, който можеш да получиш, това е любовта на хората, когато дариш, и ние дарихме. Дарихме Шумен и неговите хора с 1330 изработени от нас, от децата и техните семейства, малки подаръци в инициативата „КОЛЕДНА МИЛУВКА“,

като с броя на подаръците направихме търсената препратка към изначалието на нацията, а на децата на Шумен подарихме бонбоненото коледно дърво, украсено с 30-метров сладък коледен гирлянд. Всички съвместни дейности бяха организирани с ясното съзнание, че присъствието на родителите в детската градина носи своя двустранен ефект както върху детето, така и върху възрастния. От една страна, децата са по-спокойни, по-сигурни и по-адаптивни, чувствайки присъствието на най-близките си хора, от друга страна, родителите имат възможност да наблюдават и опознават собственото си дете в друга социална среда, различна от семейната, и да усвояват педагогически опит за справяне с детския протест, с детските негативни настроения и с детската липса на социален опит.

Тъй като акцентът в общинската програма бе върху превенцията на агресивните прояви, работата с децата бе най-широкообхватна. Освен със задължителния програмен материал в регламентираните ситуации децата бяха запознати с алтернативни начини на изразяване на недоволство, раздразнение, гняв. Децата от предучилищна възраст не могат да учат чрез еднократно подаване на знанието. За да има промяна в поведението като крайна цел, детето трябва да премине от запознаването до осъзнаването. За тази възраст е важно да се овладява чрез действие и изпробване. В работата с децата се използват възможностите на музиката, танца, литературата, изобразителното изкуство, спорта, драматизациите, ролевите игри, хумора, смеха, забавлението. Постепенно се формира умение да се вербализират чувства и отношение към проблем или герой. В рамките на общинска програма „Превенция на агресивното поведение на децата от предучилищна възраст“ ежегодно се представяха регламентирани ситуации в различни възрастови групи, чрез които бе онагледено разбирането на екипа на детската градина за превенция на агресията сред децата от предучилищна възраст.

Програма „Превенция на агресивното поведение на децата от предучилищна възраст“ приключи и придобитият от нея опит е основата, върху която в детската градина ще се работи, ще се надгражда и ще се усъвършенства, за да се овладява явлението в цялата образователна система. А времето ще покаже дали очакванията за ползите от нея са били адекватни.

CHILD AGGRESSION PREVENTION THROUGH KINDERGARTEN ACTIVITIES

Abstract. Aggression, as a thing given to us by nature, exists in everyone of us. Recognition of its characteristics, knowledge of alternative ways of expressing it leads to its channeling. Prevention of aggression among 3 to 7 year old children is focused upon the mastering of constructive ways of expression and self-control.

Nadezhda Mincheva (Direktor), Iliana Panteleeva

Kindergarten 24 „Svetulka“
9700 Shumen, Bulgaria
E-mail: svetulka_shumen@abv.bg